

[Landbrugsministeren]

anvendte arbejdskraft pr. time efter fradrag af øvrige omkostninger.

Både for kvæg- og svinebesætninger vokser lønningsevnen med stigende besætningsstørrelse. De størrelsesøkonomiske fordele skyldes en række forhold, bl.a. at omkostningerne pr. produceret enhed for hovedparten af tekniske anlæg falder stærkt ved øget bedriftsstørrelse. Hertil kommer, at en lang række af de moderne produktionssystemer alene er dimensioneret til brug for større bedrifter. Ud over de teknologiske fordele er der også visse fordele forbundet med køb af produktionsfaktorer og salg af produkter i stor skala.

Husdyrsygdomme

Husdyrsygdomme inddeles sædvanligvis i smitsomme husdyrsygdomme og produktionsbetingede sygdomme. Spørgsmålet om besætningsstørrelsens betydning for de smitsomme sygdomme såsom mund- og klovesyge og Aujeszky's sygdom har været vurderet af Veterinærdirektoratet. Statens Husdyrbrugsforsøg har på tilsvarende vis vurderet besætningsstørrelsens indflydelse på de produktionsbetingede sygdomme.

Det er Veterinærdirektoratets opfattelse, at der med hensyn til *smitsomme husdyrsygdomme* er veterinærfaglig betænkelighed ved meget store besætninger.

Veterinærdirektoratet henviser til, at med stigende besætningsstørrelse kan der være øget behov for indkøb af avls- og brugsdyr, og det vil generelt være nødvendigt med flere leverandører fra et større geografisk område for at sikre tilstrækkelige leverancer. En sådan øget omflytning af dyr vil alt andet lige betyde en øget risiko for smittespredning af især sygdomme, der kan antage et snigende forløb.

Meget store besætninger udgør en risiko ved husdyrsygdomme, der spredes luftbåret. Dette skyldes dels de meget store mængder virus, der udskilles ved smitte af mange dyr inden for et kort tidsrum, dels de store mængder luft, der suges ind gennem sådanne meget store besætnings ventilationsystem, hvorved besættningens dyr kan blive udsat for store mængder smitstof. Mund- og klovesyge kan nævnes som et eksempel på en husdyrsygdom, som spredes luftbåret, og Veterinærdirektoratet henviser i den forbindelse til, at det for denne sygdom især er svinebesætninger, som påkalder sig in-

teresse, da virusudskillelsen er op til 2000 gange større fra smittede svin end fra kvæg.

Veterinærdirektoratet forudser, at der ved udbrud af de alvorlige smitsomme sygdomme, hvor nedslagnings og destruktion er påkrævet, kan opstå problemer af teknisk art for de meget store besætninger, hvilket kan forsinke aflivning og destruktion af dyrene. Veterinærdirektoratet peger endvidere på, at de meget store mængder gødning, der produceres i sådanne besætninger, dels vil nødvendiggøre spredning over store arealer og eventuelt store afstande, dels kan medføre, at destruktionskraften af smitstof i gødningen kan støde på tekniske problemer afhængig af opbevaringsformen.

Det er Veterinærdirektoratets opfattelse, at det ikke er muligt ud fra det foreliggende erfaringsmateriale at fastsætte bestemte maksimale besætningsstørrelser på et objektivt grundlag. Efter direktoratets opfattelse ligger den kritiske størrelse dog over de nuværende danske besætningsstørrelser.

Statens Husdyrbrugsforsøg har vurderet relationer mellem besætningsstørrelse og *produktionsbetingede sygdomme* og har peget på, at der er såvel fordele som ulemper ved store besætninger.

Gennemgang af en række undersøgelser vedr. kalvedødelighed og sygdomme hos malkekøer (besætningsstørrelse mellem ca. 30 og 240 køer) afslører ingen sammenhæng mellem sygdomsforekomst og besætningsstørrelse. Det er på baggrund af undersøgelserne Statens Husdyrbrugsforsøgs vurdering, at de mest betydende faktorer med hensyn til kvægbesættningers sundhedstilstand er pasning og styring, herunder overvågning af enkelt dyr.

Der er ikke ved Statens Husdyrbrugsforsøg gennemført projekter, der har haft som mål at belyse besætningsstørrelsens indflydelse på produktionsbetingede sygdomme inden for svinesektoren. På baggrund af observationer og erfaringer fra projekter, hvor besætningsstørrelsen og/eller sundhedstilstanden er indgået som en del af registreringerne, er det imidlertid Statens Husdyrbrugsforsøgs vurdering, at der er såvel positive som negative forhold knyttet til større besætninger. Af positive faktorer ved store besætninger nævnes bl.a., at det som følge af sektionering og anvendelsen af alt ind/alt ud-princippet er muligt at holde almindelige sygdomsudbrud på et minimum i store